

УДК 391-043.86(4)»19»

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДА ХХ СТОЛІТТЯ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЯВИЩА

Семенюк І.М.

ПВНЗ «Київський університет культури»

У статті досліджено особливості розвитку європейської моди ХХ ст. Визначено сутнісні ознаки феномену «мода» та характеризувано поняття «європейська мода». Проаналізовано становлення європейської моди як явища у контексті розвитку фешн-індустрії та як стилів одягу костюму, будинків моди. Встановлено, що феномен розвитку європейської моди характеризується відкритістю для культурного синтезу та не лінійністю стилізованої політики, що створює сприятливі умови для творчих пошуків молодих дизайнерів, модельєрів, фахівців індустрії одягу та PR-індустрії.

Ключові слова: мода, історія моди, європейська мода, костюм.

Постановка проблеми. Індустрія моди на сьогодні є одним із найпривабливіших ринків економічних інвестицій. Пошук нових стилів і художньої виразності одягу – основне завдання модельєрів, яке вони мають постійно вирішувати, аби задовольнити естетичні потреби людства. За довготривалий період історичного розвитку людство фізіологічно не змінилося – тулуб, руки, ноги і т.д. Проте одяг не просто кожної епохи, а навіть кожної пори року змінюється і має свої модні тенденції. Напевно, у цьому і є велика таємниця індустрії моди – постійно знаходиться в пошуку нових ідей, нових кольорів, нових форм, нового культурного та мистецького розвитку. Одним із шляхів такого пошуку є відкриття та широке запровадження культурних традицій різних країн світу, дослідження їх синтезу та відповідного оновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою розробленості теми стали роботи вітчизняних і зарубіжних науковців, а саме: історію костюму у контексті розвитку фешн-індустрії висвітлено у роботах Д. Єрмілової, Р. Захаржевської, Є. Косаревої, Є. Плаксиної, О. Шевнюк; проблему розвитку європейського костюму деталізовано у роботах Т. Бердник, Г. Дуднікової, Т. Неклюдової, М. Шинкарук та ін. Аналіз взаємодії індустрії моди з мистецтвом знайшов відображення у наукових пошуках В. Баскакова, М. Колосніченко, К. Кравчук, О. Лагоди, І. Савронської та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи достатній теоретичний і практичний доробок дослідження індустрії моди, поза увагою дослідників залишають підходи щодо наскрізного аналізу розвитку європейської моди. Залишаючись флагманом високої моди європейська мода, як феномен світової фешн-індустрії потребує детального аналізу шляхів реалізації політики відкритості для нових ідей, стилів і форм сучасного одягу, що і стане предметом нашого дослідження.

Мета статті – характеризувати особливості розвитку європейської моди ХХ століття у культуротворчому, мистецькому та соціальному аспектах, дослідити історію костюму та стилів одягу, що вплинули на формування європейської моди, як явища світової фешн-індустрії.

Виклад основного матеріалу. Розпочинаючи функціональний аналіз феномену європейська мода, перш за все з'ясуємо сутність такого поняття,

як «мода». У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» поняття «мода» тлумачиться як «Недовготривале планування в суспільстві певних смаків, що виявляються у зовнішніх формах побуту, особливо в одязі» [1, с. 683].

Термінологічний словник «Культурологія» за загальною редакцією П. Герчанівської містить декілька тлумачень поняття «мода», проте нашу увагу привернуло більш узагальнене пояснення вказаного терміна, а саме: «Мода – нетривале планування певного смаку й масової поведінки у якій-небудь сфері життя чи культури; на відміну від стилю, мода відображає більш короточасні і поверхові зміни зовнішніх форм побутових предметів та мистецьких творів; мода – нетривка, швидкоплинна популярність» [2, с. 123].

Більш узагальненим і тематично орієнтованим виявилось тлумачення терміна «мода», подане в «Культурологічному словнику-довіднику» за загальною редакцією З. Гіптерс. На думку авторки, вказане поняття становить «...планування у певному середовищі в певний час тих чи інших смаків в уподобаннях, формах побуту й одягу» [3, с. 196].

Деталізуючи східні впливи у сучасній моді (кінець ХХ – початок ХХІ ст.), Д. Янковська наголошує на тому факті, що «Сучасна мода вбирає в себе елементи найрізноманітнішого походження, вагому частку яких становлять запозичення та інтерпретації традиційних культур» [11, с. 223]. Слід звернути увагу на той факт, що за такої умови культура представляє певні матеріальні цінності.

Такі припущення підкріплюються науковими позиціями вітчизняних дослідників, а саме: З. Гіптерс наголошує на тому, що «Культура матеріальна – сукупність матеріальних цінностей, створених народом у процесі його історичної діяльності (знаряддя праці, одяг, їжа транспортні засоби, житло, побутові речі та ін.)» [3, с. 174].

Аналогічним є тлумачення поняття «культура матеріальна» і П. Герчанівською, яка зазначає, що «Культура матеріальна – втілення матеріалізованих людських потреб; містить у собі всі матеріалізовані артефакти і технології, засоби життєзабезпечення, що створені людством (машини, споруди, витвори мистецтва та ін.)» [2, с. 98]. Продовжуючи аналіз видової специфіки культури як суспільного феномену, авторка наводить тлумачення такого поняття як «тип західної культури», яке характеризує як «...тип, що орієнтований на західну та американську культури, а також на: цінності техніко-техноло-

гічного розвитку; динамічний образ життя; пріоритет раціонального, розумного підходу до аналізу світу; індивідуалізм; удосконалення культури й суспільства. Індивідуальне «Я» розглядається як найважливіша культурна цінність. Для соціодинаміки західної культури характерним є хвилеподібність, ривки та неврівноваженість. Процес переходу до нового проходить як знищення застарілих ціннісних систем, суспільно-економічних і політичних структур» [2, с. 378].

Таким чином, наведені тлумачення вищевказаних понять сформували певні вектори розуміння такого феномену, як «європейська» мода. Історія фешн-індустрії свідчить, що саме поняття «мода» зародилося саме в Європі, а тому європейська мода завжди була і залишається законодавцем усіх нових тенденцій. Мода початку ХХІ століття – це зухвале порушення тих правил і тенденцій у стилі, які сформувалися протягом попереднього часу. Розширюються межі допустимого, дозволяється поєднувати не поєднуване. Якби наприкінці минулого століття хто-небудь насмілювався так комбінувати стилі в одному комплекті, то він ризикнув би бути не зрозумілим і записаним в розряд «диваків» або ж найгірше одягнених людей. Змішування стилів у моді ХХІ століття – це один з факторів, що складають цілісний образ.

Досліджуючи синтез азійської і європейської моди, слід звернути увагу на наукову позицію Д. Янковської, яка акцентує увагу на тому факті, що «Мистецтву сучасності, як і мистецтву ХХ ст., властива актуалізація культурних традицій... Постійні стилізації, комбінування та трансформації елементів запозичили з різних першоджерел, художнє обігрування мотивів традиційних культур є характерною рисою сучасної моди» [11, с. 223].

Ретроспективний аналіз розвитку європейської моди, проведений на основі відповідної фахової літератури [4; 5; 6; 7; 8; 9; 10], дає підстави стверджувати про відповідні етапи розвитку модних будинків, а також становлення майстрів-модельєрів.

Досліджуючи історію костюму від античності до сучасності, Р. Захаржевська так характеризує моду ХХ ст.: «Двадцяте століття – це століття становлення принципово нових засад суспільно-політичного життя, століття становлення нових ідеалів і нового зовнішнього вигляду. В історії матеріальної культури та в історії костюму цей період в контексті своїх основних принципів залишається незмінним і до цього часу не має спільних принципів у створенні єдиного стилю» [6, с. 192]. Надалі авторка наводить певні програмні пункти, що є корективами у швидкоплинному процесі розвитку моди ХХ ст. і тримають її у певних визначених нормах, а саме: «а) революційне знищення соціальних обмежень у моді та її демократизація; б) революційна заміна форм, особливу у жіночому костюмі. Зникнення фальшивості, нагромаджень, статусу довжини тканини; в) доцільність більшою або меншою мірою стає головним цензором моди; г) виникнення принципово нових видів одягу, що продиктовані новими умовами життєдіяльності людей – науково-технічний прогрес, розвиток нових видів спорту, зміна побуту та режиму часу, поява нових професій, зміною статусу жінки у зв'язку із взаємодією з чоловіком

та суспільством; д) панування масового виробництва у промисловості та панування масової форми споживання моди» [6, с. 192].

Продовжуючи аналіз становлення європейської моди, ми звернули увагу на дослідження М. Шинкарук щодо проблеми становлення моди першої половини ХХ століття. Деталізуючи процеси емансипації, авторка констатує, що «На початку ХХ століття боротьба за рівні права жінки в суспільстві супроводжувалася рухом за реформування жіночого костюму, який довготривалий час був символом покірності жінки. Феміністки пропонували зробити жіночий одяг таким же функціональним, як і чоловічий. Перші пропозиції щодо її реформування висунули американки А. Блумер та М. Джонс у ХІХ столітті: вони намагалися об'єднати жіночі сукні з довгими панталонами. Інший напрям реформи пішов у бік протесту проти корсетів. Проте радикальні зміни в моді почалися в 1907 році і пов'язані вони з великим реформатором Полем Пуаре. Він запропонував плаття яскравих кольорів із завищеною лінією талії» [8, с. 40]. Більшість дослідників історії розвитку та становлення моди погоджуються з думкою, що після Першої світової війни жіночий костюм суттєво змінився у бік урбаністичної функціональності. На цьому факті у своїх дослідженнях також акцентує увагу М. Шинкарук, зазначаючи, що «Жінки пішли працювати сестрами милосердя у шпиталі, на фабрики та військові заводи, служити на пошті та бути кондукторами. Саме в період Першої світової війни в основних рисах сформувався одяг, який почали носити в ХХ столітті: стали короткими спідниці, відмовилися раз і назавжди від корсетів, спростилися покрій, з'явилися функціональні застібки та деталі, що були взяті з функціонального одягу. На початку ХХ століття жінки почали коротко стригти волосся й одягатися, як чоловіки: носити клубні піджаки, смокінги, сорочки, краватки, капелюхи, кашне» [8, с. 41].

Слід зазначити, що з часом у європейській моді ХХ століття починає стверджуватися тенденція придбання готового одягу. Така ситуація активно почала розвиватися на початку 50-х років. На початку 60-х молодь була основним замовником моди. Нові економічні зв'язки Європи з країнами Сходу та Північної і Південної Америки, стрімкий розвиток молодіжної культури, популярність субкультур, етно-бум спричинили до появи абсолютно нових тенденцій у європейській моді. Така «революційна ситуація» у соціумі сформувала абсолютно характерну молодіжну моду, яку модельєри почали вдало використовувати у своїх авторських колекціях. Саме молодіжна мода 60 років стала замовником і автором міні-моди – символу емансипації і сексуальної революції.

На моду кінця 60-х – початку 70-х суттєвий вплив також мала така молодіжна субкультура як хіпі, у результаті чого наймоднішим одягом стають джинси. Мода на демократію спричинила актуалізацію на початку 1970 р. проблеми екологічної безпеки. Починають активно використовуватися натуральні тканини та матеріали, яскраві кольори. З 1977 року на європейську моду дуже великий вплив має панк-культура, що зародилася у Великій Британії. Популярності набуває

одяг із шкіри, елементи військової форми, татування та агресивний макіяж. У зачісках домінують специфічні різнокольорові ірокези.

На початку 80-х у моді з'являється новий стиль – яппі (класичний бізнес-костюм з дорогими аксесуарами відомих брендів). Характеризуючи вказаний стиль, М. Шинкарук звертає увагу на такий напрям як деконструктивізм. Авторка зазначає, що «До нього активно долучаються європейські модельєри, особливо бельгійці. Елементи традиційного вечірнього костюму починають проникати у буденність, традиційні вечірні тканини (оксамит, атлас, парча) активно використовуються в повсякденному одязі, білизна перетворюється на верхній одяг, елементи чоловічого костюму переходять у жіночий і навпаки. Деконструктивісти роблять одяг незавершеним і асиметричним: у жакета залишається один рукав, у спідниці нерівний поділ» [8, с. 46].

Суттєвої відоміти набув костюм і мода у 90-х. Досліджуючи історію костюму, О. Шевнюк констатує: «Покоління нового десятиліття почало відкидати зарозумілий снобізм істеблішменту, відмовлятися від стресового навантаження маленької кар'єри на користь насолоди життям, творчих професій і креативного іміджу. Його вибором став новий стиль бейсік (американський термін для визначення буденного костюма): класичний блайзер,

тонкий светр з коміром гольф, вузька спідниця, традиційного крою брюки або джинси, мінімум прикрас, декору і макіяжу» [10, с. 334].

Узагальнюючи моду кінця ХХ ст., Р. Захаржевська звертає увагу на той факт, що «Відкрита провокуюча сексуальність європейського костюма та його розкіш відходять на другий план, набуваючи більш тонкого та більш витонченого характеру» [6, с. 425]. Яскравість, ліричність, фольклористика в стилі нео-хіппі починає диктувати моду нового століття. Однак її історія тільки-но починається.

Висновки і пропозиції. Таким чином, узагальнюючи результати аналізу розвитку та становлення європейської моди, можемо констатувати факт поступового та системного розвитку індустрії з ознаками відкритості та активного синтезу з культурами народів Близького та Далекого Сходу, Америки. Це надало можливість європейській індустрії моди розвиватися в багатьох напрямках одночасно, освоюючи ринки моди практично на всіх контентах світу. Соціальні, економічні, політичні аспекти розвитку культур світу мали беззаперечний вплив на особливості розвитку індустрії європейської моди. Однак головною особливістю досліджуваного явища залишається особистість – модельєр, який у творчих пошуках нового, оригінального створює передумови для відповідного мистецького синтезу.

Список літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпін: Перун, 2002. – 1728 с.
2. Герчанівська П.Е. Культурологія: термінологічний словник / П.Е. Герчанівська. – К.: Національна Академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2015. – 439 с.
3. Гіптерс З.П. Культурологічний словник-довідник / Зінаїда Петрівна Гіптерс. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 328 с.
4. Дудникова Г.П. История костюма: Учеб. для образоват. учреждений сред. проф. образования: 3-е изд., доп. и перераб. / Галина Петровна Дудникова. – Ростов н/Д: Феникс, 2005. – 349 с.
5. Ермилова Д.Ю. История домов моды: от античности до современности: Учеб. пособие для высш. учебн. заведений / Дарья Юрьевна Ермилова. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 288 с.
6. Захаржевская Р.В. История костюма. От античности до современности / Раиса Владимировна Захаржевская. – 3-е изд., доп. – М.: РИПОЛ классик, 2007. – 288 с.
7. Косарева Е.А. Мода. ХХ век. Развитие модных форм костюма. – СПб.: Издательство «Петербургский институт печати», 2006. – 468 с.
8. Мода и модельеры / ред. группа М. Шинкарук, Т. Евсеева, О. Лесняк. – М.: Мир энциклопедий Аванта+, Астрель, 2011. – 183 с.
9. Плаксина Э.Б. История костюма. Стили и направления: Учеб. пособие для сред. проф. образования по специальности 2808 «Моделирование и конструирование швейных изделий» / Э.Б. Плаксина, Л.А. Михайловская, В.П. Попов; Под ред. Э.Б. Плаксиной; Ин-т развития проф. образования. – М.: Академия: ИРПО, 2003. – 221 с.
10. Шевнюк О.Л. История костюма [Текст]: навч. посіб./ О.Л. Шевнюк. – К.: Знання, 2008. – 375 с.
11. Янковська Д. Східні впливи в сучасній моді (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) / Дарія Янковська // Вісник Львівської національної академії мистецтв. – Вип. 24. – 2013 – С. 222-231.

Семенюк І.Н.

ЧВУЗ «Київський університет культури»

ЕВРОПЕЙСКАЯ МОДА ХХ СТОЛЕТИЯ: ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЯВЛЕНИЯ

Аннотация

В статье исследуются особенности развития европейской моды ХХ ст. Определено сущность феномена «мода» и предложено характеристику понятия «европейская мода». Проведено анализ становления европейской моды как явления в контексте развития фешн-индустрии и как стилизацию одежды, костюма, домов моды. Определено, что феномен развития европейской моды характеризуется открытостью для культурного синтеза и нелинейностью стилевой политики, что создает благоприятные условия для творческих поисков молодых дизайнеров, модельеров, профессионалов индустрии одежды и PR-индустрии.

Ключевые слова: мода, история моды, европейская мода, костюм.

Semeniuk I.N.

PHEI «Kyiv University of Culture»

EUROPEAN FASHION OF THE XX CENTURY: FEATURES OF DEVELOPMENT

Summary

The features of European fashion development of the XX century have been researched in the article. Concepts of the phenomenon “fashion” and “European fashion” have been defined. Becoming of European fashion as the phenomenon is analyzed in the context of the fashion-industry development generally and as styles of clothing, costume, fashion houses separately. The phenomenon of European fashion development is characterized with openness for cultural synthesis and non-linearity of stylish politics, which creates favourable conditions for designers, specialists of the fashion-industry, PR- of industry.

Keywords: fashion, history of fashion, European fashion, costume.